

שיעור כללי

ברכת המוציא לחם מן הארץ

היום נעסוק בעז"ה בברכת המוציא לחם מן הארץ, נעיין בפירושי הברכה בדברי תנאים ואמוראים בבבלי ובירושלמי ובנפק"מ מחודשת התלויה בפירושים השונים.

- ראה משנה בתחילת הפרק המזכירה את ברכת המוציא לחם מן הארץ וראה מאירי שם ושנות אליהו להגר"א על המשנה שם ומהר"ל נתיבות עולם נתיב העבודה יז'.
- ראה מקור ברכת המוציא בפסוק בספר תהילים ורד"ק שם.
- ראה סוגיית הגמ' לח. 'ת"ר מה הוא אומר המוציא לחם מן הארץ' עד סוף הסוגייה בלח: 'והלכתא וכו'.
- ראה על גמ' זו את דברי התוס' לח: ד"ה והלכתא.
- וראה חידושי הרשב"א ושיטה מקובצת על מסקנת ההלכה. וראה עוד דברי הרי"ד בפסקיו.
- וראה הירושלמי בפני משה. והשווה למדרש בראשית רבה פרשה טו'
- וראה דברי הב"ח בסימן קסד'.
- וראה רמב"ם בהקדמתו לפרק חלק בענין גלוסקאות.
- וראה חיי אדם סוף כלל נא על פי ירושלמי ואגלי טל מלאכת הדש אות ח'.

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף לה עמוד א

על פירות הארץ כגון קשואים ואבטיחים ודלועים ותותים מדבריות ומיני קטניות ותבואה ועל כיוצא בהן אומר בורא פרי האדמה וכלשון המקרא דכתיב מראשית כל פרי האדמה ולא אמר פרי הארץ חוץ מן הלחם שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו והוא המוציא וכלשון המקרא להוציא לחם מן הארץ

שנות אליהו הקצר מסכת ברכות פרק ו משנה א

ועל פירות הארץ אומר בורא פרי האדמה. מה דשינה הלשון ואמר בפה"א ולא אמר בורא פרי הארץ. מפני שהארץ הוא ג' דברים. אחד מדינה נקרא ארץ. וב' ארץ ישראל נקרא ארץ כמ"ש ארץ אשר לא תחסר כו' וכן בכמה מקומות נקראת ארץ סתם והאדמה נקרא ג"כ ארץ אבל שם האדמה מיוחד לאדמה בלבד ואינו כולל בו שאר שמות לכך אמר על פירות הארץ שנכלל בה ג' עניני ארץ מברכין בורא פרי האדמה דעל הפרי אינו שייך לא מדינה ולא ארץ ישראל חוץ אותן הפירות שנשתבח בהן א"י לכך אומרים בורא פה"א שזה השם מיוחד לאדמה משא"כ ארץ שנכלל בו גם שאר שמות ועוד ששבעה ארצות הן ובכולן אינו מיני דגן חוץ מאותו שאנחנו דרים בה ומפני שהיא ניוזנית מתמצית א"י שממנה לחמה לכך מיחסין כל ברכות של דגן על שם הארץ אבל שאר דברים ישנן ג"כ בשאר ארצות לכך מברכין בפה"א שגם שם נגדלין:

מהר"ל נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יז

ויש לשאול על הברכה שהוא מברך קודם אכילתו למה מברך המוציא לחם מן הארץ, ולא אשר ברא הלחם כמו שמברך שאר הברכות בורא פרי העץ וכך היה לו לברך אשר ברא הלחם. ועוד למה אמר מן הארץ ולא מן האדמה כמו שאר ברכות שמברך בורא פרי האדמה, ועוד קשה שאמר המוציא לחם מן הארץ והרי לא יצא הלחם מן הארץ כי לא היה לחם כי אם על ידי האדם שאפוא. ובמדרש (ב"ר פמ"ח) אמר רבי יצחק בתורה בנביאים ובכתובים מצינו דהדא פתא מזוניתא דלבא, בתורה ואקחה פת לחם וסעדו לבכם בנביאים סעד לבך פת לחם בכתובים ולחם לבב אנוש יסעד. וביאור זה כי הלחם הוא חיותו של אדם, ולכך שם לחם שייך על דבר שהוא נותן חיות לבריות, ולכך אמר הכתוב ג"כ (תהלים קל"ו) נותן לחם לכל בשר, ולשון לכל בשר משמע אף בהמה והרי אין הבהמה והעוף אוכלים לחם הנאפה, אלא כי פירוש לחם דבר הסועד את הלב, וכל דבר שהוא פרנסה של בעלי חיים נקרא לחם. רק מפני כי הלחם הנאפה הוא סועד יותר כי לב האדם צריך סעד יותר, ולכך אין מברכין המוציא לחם רק על לחם הנאפה שהוא מיוחד אל האדם שהוא סועד לב האדם ומ"מ אף קודם שנאפה הוא סועד דליבא רק שאינו כל כך סועד הלב כמו הלחם הנאפה, וכאשר נעשה לחם על ידי אפיה אז הוא סועד הלב לגמרי. וכי בשביל שהאדם הוא חורש וזורע ומשקה האדמה וממרר לא יברך על הפרי שהש"י בירך אותו, זה אינו רק כי עיקר הדבר מתיחס אל הש"י והאדם הוא עושה הכנה בלבד, אבל מכל מקום הש"י הוציא מן הארץ דבר שהוא סועד הלב ולכך יש לו לברך המוציא לחם מן הארץ. והפרש יש בין אדמה ובין ארץ כי אדמה נקראת אף אחר שנתלש קצת מן הארץ, כמו עפר שנקרא עפר ארץ אחר שנתלש, אבל ארץ לא נקרא רק כל הארץ ביחד אשר כלל הארץ יש לה קיום. ומפני כך הארץ היא מתיחסת אל הלחם, כי הלחם סועד הלב ונותן קיום לאדם ואין דבר שיש לו קיום כמו הארץ שנא' (קהלת א') והארץ לעולם עומדת:

משקֶה הרים מעֲלֵי־תֵיב מִפְּרֵי מַעֲשֵׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: (יד) מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְעֵשֶׂב לְעֹבֲדֵת הָאָדָם לְהוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ: (טו)
יֵין יִשְׂמַח לִבֵּב אָנוּשׁ לְהַצְהִיל פְּנִים מִשְׁמֵן וְלָחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעֵד: (טז) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֶרְצִי לְבִנּוֹן אֲשֶׁר נָטַע:

רד"ק תהלים פרק קד פסוק יד

(יד) מצמיח חציר לבהמה. והנה עם המטר מצמיח החציר לצורך מאכל הבהמות, וגם כן הצמיח עם המטר העצים, כמו שאמר ישבעו עצי ה', אבל קודם זכר תועלת החציר והעשב לאדם ולבהמה, ובכללם זכר מוצא עצי המאכל, וזכר בפרט אותן שהאדם נזון בהם יותר והם דגן ותירוש ויצהר. ופירוש ועשב לעבודת האדם, הוא עשב שהוא מאכל האדם, כי אותו יוצא עם עבודת האדם, כמו שנגזר על אדם הראשון (בראשית ג, יט): בַּיַּעַת אֶפְיֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם, אבל מאכל הבהמה תוצא הארץ בלא עבודת האדם. ואמר להוציא לחם מן הארץ, כי עבודת האדם באדמה הוא להוציא לעצמו ולצורך הבהמות שעובד בהם האדמה, כמו הבקרים והחמורים, ויהיה המבחר בהם לעצמו כמו החיטה, ולבהמות השעורים והתבן. ולחם הוא כלל לכל מאכל, וזוכרים אותו ברוב על הלחם שהוא תמידי למאכל האדם, ועליו אמר: ולחם לבב אנוש יסעד:

ספורנו

לעבודת האדם. וזה מאותות חסדיו, שהמציא מיני בעלי חיים מיוחדים 'לעבודת האדם' וחי בהם, וזה, להוציא לחם ושאר מזונות האדם מן הארץ, ולא ישיג זה על אופן מספיק זולתם:

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד ב

והילכתא המוציא, וא"ת מאי שנא מבורא פרי הגפן דלא מברכינן הבורא, ומיהו בירושלמי איכא מאן דאמר הכין דלדעתיה דר"נ מברך בורא פרי הגפן ועל דעתייהו דרבנן מברך הבורא, אבל בגמרא דילן לא משמע הכין, ופוק חזי מה עמא דבר דבהמוציא אסיקנא הילכתא המוציא ובבורא פרי הגפן מברכינן בורא ולא מברכינן הבורא.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לח עמוד ב

והלכתא המוציא כרבנן. ומשום הכי איצטריכינן למיפסק כרבנן משום דמוציא כולי עלמא לא פליגי. ואפילו הכי המוציא עדיף בהא משום דמשמע עבר והוה ועתיד והחטה ממיני זרעים שיוצאין תדיר מה שאין כן בפירות אילן שאין פירותיהן יוצאין אלא מזמן לזמן ושייך לברוכי עלייהו בורא ולא הבורא דאין צומחין תדיר. ואחר שבפירות האילן תקנו בורא בפירות האדמה נמי תקנו גם כן בורא דלא לאיפלוגי בפרי. אבל בירושלמי אמרו דטעמא דרבנן בהמוציא כדי שלא לערבב ראשי אותיות. פירוש דלא לימא מלך העולם מוציא כדי ליתן ריוח בין הדבקים. ויש אומרים דהלכתא אף המוציא קאמרינן והוא הדין שיכול לברך מוציא. והנכון כפירושא קמא וכן עמא דבר:

פסקי רי"ד מסכת ברכות דף לח עמוד א

ת"ר, על הפת מהו אומ' המוציא לחם מן הארץ, ר' נחמיה אומ' מוציא לחם מן הארץ. אמ' רבה במוציא כולי עלמא לא פליגי דאפיק משמ', דכת' אל מוציא ממצר'. פ' האי דאפיק לאו לשעבר הוא, דהא לא מברכ' שהוציא, וכן בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה, דלא מברכ' שברא, ועיקר הלשון בלשון הוה הוא נאה לברך, דמשמ' על מה שעשה ועל מה שעושה תמיד. והאי דאמ' דאפיק משמ', הכי פירושיה, דגם העבר משמ' בלש' הוה, לאפוקי בלש' העתיד, כגון שיוציא או שיברא, דלא מברכינן. כי פליגי בהמוציא. פ' אי משמ' כגון מוציא אי כמו אשר יוציא. רבנ' סברי המוציא נמי דאפיק משמ', דכת המוציא' לך מים מצור החלמיש. ר' נחמיה סבר המוציא דאפיק משמ', דכת' ולקחתי אתכם לי לעם וגו', המוציא אותם מתחת סבלות. ורבנ', הכי קאמ' להו קב"ה ליש' בתר דמפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא, דידעיתו דאנא הוא דאפיקתינ' ממצר'

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו

רבי יעקב בר אחא אמר איתפלגין רב נחמן ורבנן רב נחמן אמר המוציא לחם מן הארץ [דף מג עמוד ב] ורבנן אמרי מוציא לחם מן הארץ אתיין אילין פלוגותא כאילין פלוגותא. לפת ר' חנינא בר יצחק ורבי שמואל בר אימי חד אמר לפת לא פת היתה וחרנא אמר לפת לא פת היא עתידה להיות [תהילים עב טז] יהי פסת בר בארץ בראש הרים רבי ירמיה בריך קומי ר"ז המוציא לחם מן הארץ וקלסיה מה כרבי נחמיה שלא לערב ראשי אותיות מעתה המן הארץ שלא לערב ראשי אותיות על דעתי דר' נחמיה הבורא פרי הגפן ועל דעתייהו דרבנן בורא פרי הגפן

פני משה מסכת ברכות פרק ו

המוציא. כלומר לשעבר כדכתיב המוציא לך מים מצור החלמיש וה"נ הצרכה על שעבר היא [דף מג עמוד ב] והיינו על זמן כריאת עולם שקודם שחטא אדם היתה הארץ מוציאה לחם ממע וכשחטא נגזר עליו צדעת אפך תאכל לחם ונהפכה לתצורה וכלאמר כד"פ פ' ט"ו ואיתא נמי להא קס וזהו דקאמר אתיין אילין פלוגותא וכו' כללמון:

ורבנן אמרי מוֹלֵיאָה. דמוֹלֵיאָה הוא דמשמע לשעבר כדכתיב אל מוֹלֵיאָם ממלכיים וכבר הוֹלֵיאָם אכל המוֹלֵיאָה להבא משמע כדכתיב המוֹלֵיאָה אחכם מתחת סבלות מלכים וזאתה עָעָה עֵדִיין לא הוֹלֵיאָם וה"נ הרמז שעתיד להיות מוֹלֵיאָה לחם ממש מן הארץ כדלרש"י לקמיה מיהי פסת בר בצרף שעתידה ארץ שתוֹלֵיאָה גלוסקאות:

וחתיין, חילין פלוגתייהו כאילין פלוגתא צפירושא דלפת:

לפת. כלומר כל מיני ירקות נקראין לפת ודריש להתיבה דעל פס זה נקראו לפת לא פת היתה כלומר וכי לא פת היתה ג"כ יולאת מן הארץ כמות שהיא כדרך הירק הזה שוֹלֵיאָה מן הארץ כמו שהוא וזה כמ"ד דעל שעבר היא צרכת הפת שכך היתה יולאת מן הארץ קודם החטא:

וחרנא אמר לפת לא פת היא עתידה להיות. שתלא כמות שהיא כמו הירק הזה וכמ"ד שהצרכה היא על העתיד וכמו שנא' יהי פסת בר בצרף:

וקלסיה. על שאמר המוֹלֵיאָה ומתמה הש"ס ומה זה לעבד כר' נחמן ולא כרבנן וקאמר דהיינו טעמי' שלא לערב ראשי אותיות מ"ס דמוֹלֵיאָה עם המ"ס דהעולם:

מעתה, ופריך וא"כ יאמר ג"כ המן הארץ שלא לערב מ"ס דמן עם מ"ס דלחם ולא משני מידי:

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה טו

מה היה אותו האילן שאכל ממנו אדם וחיה, ר"מ אומר חטים היו כד לא הוה בר נש דיעה אינון אמרין לא אכל ההוא אינשא פיתא דחיטי מן יומיו, רבי שמואל בר ר' יצחק בעי קמי רבי זעירא א"ל אפשר חטים היו, אמר לו היו, א"ל והכתיב עץ, א"ל מתמרות היו כארזי לבנון, א"ר יעקב בר אחא איתפלגון רבי נחמיה ורבנן, רבי נחמיה אמר המוציא לחם מן הארץ שכבר הוציא לחם מן הארץ, ורבנן אמרי מוציא לחם מן הארץ שהוא עתיד להוציא לחם מן הארץ, שנאמר (תהלים עב) יהי פסת בר בארץ, לפת, תרין אמוראין פליגי, רבי חנינא בר יצחק ורבי שמואל בר אמי, חד אמר לפת לא פת היתה, וחרנא אמר לפת לא פת היא עתידה להיות, רבי ירמיה בריך קמיה דרבי זירא המוציא לחם מן הארץ וקלסיה, כרבי נחמיה אתמהא, אלא שלא לערב את האותיות, רבי יהודה בר אלעאי אמר ענבים היו שנאמר (דברים לב) ענבימו ענבי רוש אשכולות מרות למו, אותן האשכולות הביאו מרות לעולם, רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הה"ד (בראשית ג) ותרא האשה כי טוב העץ וגו', אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין את מוצא אלא אתרוג, רבי יוסי אומר תאנים היו, דבר למד מענינו משל לבן שרים שקלקל עם אחת מן השפחות, כיון ששמע השר טרדו והוציאו חוץ לפלטיין והיה מחזר על פתחיהן של שפחות ולא היו מקבלות אותו אבל אותה שקלקלה עמו פתחה דלתיה וקבלתו, כך בשעה שאכל אדם הראשון מאותו האילן, טרדו הקדוש ברוך הוא והוציאו חוץ לג"ע =לגן עדן=, והיה מחזר על כל אילנות ולא היו מקבלין אותו

ב"ח אורח חיים סימן קס"ז

ויברך המוציא וכו'. בפרק כיצד מברכין פליגי תנאי בברייתא ואיפסקא הלכתא המוציא לחם מן הארץ ומשמע לי אף על גב דהמברך מכויין שכבר הוציא הלחם הזה מן הארץ ואם כן היה ראוי לברך מוציא דכולי עלמא מודו בה אפילו הכי יברך המוציא דמברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא (ברכות נא) וכשמברך המוציא נודע דתלמיד חכם הוא ויודע דהמוציא משמע נמי לשעבר כדכתיב המוציא לך מים מצור החלמיש ומכל מקום קשיא קצת לאיזה צורך אמרו חכמים שיברך דוקא המוציא כיון דמוציא נמי שפיר דמי יברך מה שירצה והתוספות תירצו קושיא זו ומביאים ב"י ולפי עניות דעתי נראה דדעת רז"ל לברך המוציא דוקא כדי שיכוין המברך על לשעבר ועל להבא והיינו שיכוין שהוציא לחם זה מן הארץ לשעבר ויכוין גם כן שיוציא עוד לחם מן הארץ להבא לעתיד כדברי רז"ל (שבת ל ב) עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מלת מן הארץ שנאמר (תהלים עב טז) יהי פסת בר בארץ וזה שאמר מברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא כלומר כיון דמדקדק לברך המוציא אף על גב דמוציא נמי משמע לשעבר מכלל דתלמיד חכם הוא ומכוין לברך על לשעבר ועל להבא על לשעבר כמשמעות פשוטו ועל להבא כמשמעות מדרשו שתוציא ארץ ישראל גלוסקאות מן הארץ וזהו שהזהירו רבינו ואמר ויכוין בברכתו למה שמוציא מפיו כלומר השתא דתקנו לברך המוציא כדי שיהא ניכר דתלמיד חכם הוא אם כן צריך שיכוין למה שמוציא מפיו והוא שיכוין על לשעבר ועל להבא שאם ישאלהו האיש מפני מה אתה מברך המוציא הלא מוציא עדיף טפי דכולי עלמא מודו דמשמע לשעבר ושיבהו דמברך המוציא גם על להבא ובזה ניכר דתלמיד חכם הוא ובזה מתיישב מאי דקשה אמאי הוצרך רבינו להזהיר כאן שיכוין למה שיוציא מפיו הלא בכל מה שיברך צריך שיכוין אבל למאי דפירשתי נחא:

ולפי זה נחא נמי הא דמברכין על הלחם המוציא לחם מן הארץ כלישנא דקרא (תהלים קד יד) להוציא לחם מן הארץ ועל הפירות מברכים בורא פרי האדמה כלישנא דקרא (דברים כו ב) פרי האדמה והוא דבלחם שחיותו של אדם תלוי בו מברכין על שעבר דמשקה הקדוש ברוך הוא ארץ ישראל בעצמו ובתחלה ומשקה אותה מי גשמים גשמי ברכה ורצון כדכתיב (איוב ה י) הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות וגם מברכים על להבא להוציא מארץ ישראל גלוסקאות וזה שאמר מן הארץ דפירושו ארץ ישראל אבל פירות שאין החיות תלוי בו מברך בסתם בורא פרי האדמה דמשמע כל פני האדמה אף חוץ לארץ דמשקה אותה על ידי שליח ואינה שותה אלא לבסוף ושותה מתמצית כדאיתא פרק קמא דתענית (דף י"א א):

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י'

וכך לשון חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד. וישארו בימיו החזק והחלש ביחס לזולתו, אלא שבאותם הימים תוקל על בני אדם פרנסתם מאד, עד שכשיעבוד האדם איזה עבודה מועטת שתהיה ישיג תועלת גדולה וזהו ענין אמרם עתידה ארץ ישראל להוציא גלוסקאות וכלי מילת, לפי שדרך בני אדם לומר את מצא אדם איזה דבר מוכן בשפע, מצא פלוני לחם אפוי ותבשיל מבושל, והראיה לזה מאמר הכתוב ובני נכר אכריכם וכורמיכם משמע שיהא שם חריש והקציר, ולפיכך כעס החכם הזה שאמר את הדברים הללו על תלמידו בעת שלא הבין בדבריו את הענין הזה וחשב שהדברים כפשוטו, והשיבו לפי ערך השגתו, ולא זאת היא התשובה. והראיה שלא אמר לו את האמת מה שלמד בפסוק אל תען כסיל כאולתו.

ח"י אדם חלק א כלל נא

אחד מחמשה מיני דגן שגדל בעציץ שאינו נקוב ועשה ממנו פת, אינו מברך עליו המוציא לחם מן הארץ, דאינו נקרא ארץ (כדאי' בירושלמי כלאים ספ"ז), אלא מברך עליו בורא מיני מזונות. ומכל מקום מברך עליו ברכת המזון (כדאי' בברכות ריש פרק ג' שאכלו באכל טבל דמוקי דנזרע בעציץ שאינו נקוב ועי' במ"א סי' קס"ח ס"ק ט"ז. ונראה לי דהוא הדין דאינו מברך בורא פרי האדמה דלא נקרא אדמה אלא המחובר כדאי' בחולין קל"ט במצא קן בראשו של אדם כו' ע"ש ברש"י). ואמנם על פירות האילן, צריך עיון אם מברך בורא פרי העץ, אם מקרי פרי וגם אם נקרא עץ (ועיי' מה שכתבתי בנ"א סוף הלכות לולב):

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת כלאים פרק ז הלכה ו

תני עציץ שאינו נקוב מעשרותיו מהלכה ותרומתו אינה מדמעת ואין חייבין עליה חומש. רבי יוסי בעי מהו לומר על פיתו המוציא לחם מן הארץ: רבי יונה בעי כן דלעת כתלוש הוא לסכך בה.

אגלי טל ביאורים מלאכת דש

[ח] (א) ותבואה שגדלה בעציץ שאינו נקוב וכו'. יש להסתפק למה דקיי"ל אין דישה אלא בגידולי קרקע אם הגדל בעציץ שאינו נקוב חשוב גידולי קרקע. והביאני לספק זה מאמר הירושלמי פ"ז דכלאים הלכה ו' [לה א] תני עציץ שאינו נקוב מעשרותיו מהלכה. תרומתו אינה מדמעת ואין חייבין עלי' חומש. ר' יוסי בעי מהו לומר על פתו המוציא לחם מן הארץ [בפני משה פירש עפ"י התוס' שהביא במראה הפנים דברייתא ובעיא דר"י וכן בעיא דר' יונה דאי' שם בסמוך על עציץ נקוב קאי ונדחק מאוד בפירושו. ובמראה הפנים חזר בו ופי' בעציץ שאינו נקוב כגרסתנו בירושלמי א] ומשמע דמבעיא לי' אם חשוב גידולי ארץ. וא"כ גם לענין חיוב דש שאינו רק בגידולי קרקע שייך בעיא זו:

(ב) אך שם בירושלמי ר' יונה בעי דלעת כתלוש הוא לסכך בה היינו דמבעי' לי' אם הנזרע בעציץ שאינו נקוב דינו כתלוש שיהי' כשר לסכך ואם איתא דהנזרע בעציץ שאינו נקוב לא חשוב גידולו מן הארץ הא לסכך גידולו מן הארץ בעינן ואפשר דר' יונה פליג על ר' יוסי או אפשר דר' יונה מיירי שהדלעת ניטע בארץ אלא שעקרו מן הארץ ונטעו בעציץ שאינו נקוב דשפיר הוי גידולי קרקע שגדל בארץ:

(ג) אך נראה דהש"ס דידן ס"ל דמברכין עלי' המוציא דברכות מ"ה. אכל טבל אין מזמנין עליו ובגמ' [מז ב] פשיטא. לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב וטעמא דהוי טבל הא הופרשו מתנותיו מזמנין עליו. הנה דחייב לברך עליו ברהמ"ז ומדבריך ברהמ"ז מברך המוציא דכללא הוא בירושלמי פ' כיצד מברכין [מד א] הביאו רמב"ם פ"ג [היא] מה' ברכות והרא"ש פ' כיצד מברכין [סי' ט"ז] תני כל שאחריו ג' ברכות אומר לפניו המוציא כל שאין אחריו ג' ברכות וכו' והרי פחות מזוית לשאר מינין איצטריכא ע"כ וכיון דמברכין על הנזרע בעציץ שאינו נקוב ג' ברכות לפי ש"ס דידן ע"כ מברכין עלי' המוציא. הגם שיש לדחות דלעולם אין מברכין עלי' ג' ברכות ומ"מ מצטרף לזימון דלא גרע מאכל כל מאכל דמצטרף לעשרה וליש' אומרים אפילו לשלשה ואם אכל כזית דגן לכולי עלמא מצטרף אפי' לשלשה מ"מ פשטן של דברים דמשמע בגמרא הנ"ל דמברך על הנזרע בעציץ שאינו נקוב שלשה ברכות:

(ד) וכן יש להוכיח מהא דמוקי בפסחים ל"ה: למתני' דאין יוצאין ידי מצה בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב ומבואר דיוצאין ידי מצה בנזרע בעציץ שאינו נקוב. ובתוס' סוכה כ"ז. דבשאר ימים טובים אינו חייב לאכול פת חוץ מלילי יום טוב ראשון של פסח וסוכות והא דאמר ברכות מ"ט: לא אמר יעלה ויבא ביום טוב מחזירין אותו משום דלא סגי דלא אכיל פת שמברכין עליו ג' ברכות לא מתוקמא אלא בלילי יום טוב הראשון של פסח וסוכות ואם איתא דעל הנזרע בעציץ שאינו נקוב אינו מברך ג' ברכות הא יכול לצאת ידי מצה וכל שכן בסוכות בנזרע בעציץ שאינו נקוב ולא יצטרך לברך ג' ברכות והוא הדין בתחילה המוציא כנ"ל. וכן משמע דהנזרע בעציץ שאינו נקוב חשוב גידולי קרקע מהא דאמר פסחים ל"ט. מה מצה גידולי קרקע אף מרור גיד"ק ואם איתא דהנזרע בעציץ שאינו נקוב לא חשוב גידולי קרקע הא יכול לצאת ידי מצה במה שאינו גידולי קרקע (לז) ע"כ נראה להלכה דדש הנזרע בעציץ שאינו נקוב חייב:

יחד אשר כלל הארץ יש לה קיום וכו' עיין שם היטב. ועל כן הנזרע בעציץ שאינו נקוב שנפסק מכלל הארץ אין מברכין עליו ברכת המוציא מן הארץ [ועל כן לא נפסק הירושלמי רק בברכת המוציא ולא בברכת בורא פרי האדמה משום דלא חשיב מן הארץ] אבל אפשר שחשיב גידולי קרקע כי קרקע אינו שם לכלל הארץ כמו אדמה שאינו שם לכלל הארץ.

(ז) **ראף** לדעת הירושלמי דנזרע בלאו נקוב לא חשיב מן הארץ. מכל מקום יש לומר שחשיב [גדולו] מקרקע לפי מה שכתב מהר"ל נחבי העבודה פרק ט"ז בענין ברכת המוציא וזה לשונו והפרש יש בין אדמה ובין ארץ. כי אדמה נקראת אחר שנחלש קצת מן הארץ כמו עפר שנקרא עפר הארץ אף לאחר שנחלש. אבל ארץ לא נקרא רק כל הארץ

הועתק על ידי אוצר החכמה